

BIOFŰ ÉS LEGELTETÉS (2)

Folytatjuk sorozatunkat. Előző számunkban a biogyep-termesztés néhány sajátosságát mutattuk be. Most a biolegelő állattartó képességét elemezzük. (A szerk.)

Mind a családi gazdaságok, mind pedig a különböző társulások gyepeinek hasznosítása sok kívánni valót, hibát mutat. A biogyep-termesztés során a különböző termésmenvelő eljárásokkal előállított zöldfüvet többféle módon tudjuk hasznosítani. A gyephasználat leggazdaságosabb és legelterjedtebb módja a legeltetés.

Számos legeltető gazda bizonyította és bizonyítja, hogy Szt. György naptól (április 24.) behajtásig, Szt. Mihály napig (szeptember 29.) – de kedvező időjárás esetén tovább is – legelőről biztosítható a napi tömegtakarmány. A mélyebb fekvésű, jobb vízellátású kaszálókon a téli tömegtakarmány előállítható.

Magyarországon több évszázados hagyományai vannak a legeltetésnek és a különböző formájú legelőgazdálkodásnak. A legelő tartotta el a község állatállományának nagy részét, melyeket gulya, vagy csorda formában legeltettek a gazdák. A legelőre alapozott tevékenységet – a legeltetést – a községi legelőkön, vagy közös legelőkön szervezték, melyet sokirányú feladata miatt legeltetési társulás formájában tudtak hatékonyan végezni.

A községi legelők használatát, a legeltetési bizottságok tevékenységét, különböző törvények szabályozták. Az 1894. évi XII.t.c. a közös legelők gazdálkodását szabályozta, míg az 1913. évi XI. t.c. a közös legelők használatát a megalakítandó legeltetési társulatok munkáján keresztül látta megvalósíthatónak. A törvény végrehajtása – az I. világháború miatt – csak 1921-ben indult három társulattal, ami 1929-ben még mindig csak 330 volt, de 1935-ben mintegy 2000 legeltetési társulat működött hazánkban. Ezt a munkát jelentősen segítette az 1933-ban megindult „zöldmező” mozgalom. A törvény rendelkezései szerint kellett – a legelővel és a legeltetett állatokkal kapcsolatban – eljárni.

A biogyepok legeltetésénél is be kell tartani a vonatkozó – korábban már hivatkozott – rendelkezéseket, amelyek évenként a megszokott és hagyományos hasznosítást eltérően szabályozzák. A jó minőségű gypet adó legelő és a legelte-

Armóti községi legelő

tett állatok között igen szoros kapcsolat alakul ki. A legelőn előforduló különböző gyeplépcsők termésmennyiségét és minőségét – beltartalmi és energia értékeit – helyes megvizsgálni, azonban az állatok számára ízletességi és egyéb kedvező hatásokkal is számolnunk kell.

A gyep és az állat viszonyának értékelése során vizsgáljuk meg a legelőt, mint takarmánytermő és takarmányozásra alkalmas növényegyüttest, és mint az állat tartási- és tartózkodási helyét. A legelőfű takarmányozási értékével kapcsolatban bizonyított, hogy a zöldfűben a legkedvezőbb fehérje- és keményítőérték arány található (1:5 fehérje- és keményítőérték arány), ami az állatok termeléséhez és a növedék állatok fejlődéséhez kiválóan megfelel, sőt, az életfenntartó szükséglet jelentős fehérettel fedezhető.

A legelő termésmennyisége a legeltetési időben erősen változó, vagyis **a termésgörbét egy parabolikus vonallal lehet ábrázolni**. A legeltetési idő első felében mind mennyiségileg, mind pedig minőségileg a legtöbbet adja a gyep. Ha a májusi fűtermést 100-nak vesszük, akkor az áprilisi 60, a júniusi rendszerint 80, a júliusi 67, az augusztusi 55, a szeptemberi 44, és az októberi pedig 30-nak vehető. Ez a termésmegoszlás azonban csak az üde fekvésű, jó vízgazdálkodású talajokon fordul elő. A száraz fekvésű, sík- és dombvidéki legelőinken a júliusi, augusztusi időszakban a gyep termése 0-10% körül alakul. Ilyenkor a gyep vízhiány következtében beszünteti fejlődését, és így a kisülési időszakban legeltetésre érdemes fűvet nem találunk.

A legeltetett állatok igénye a legelő termésmennyiségével, vagyis annak a legeltetési időben történő megosztásával **nincs összhangban**. Az állat igénye ugyanis – azonos állatlétszámot alapul véve – egész évben egyenletes, míg a legelő termése nem. A gyephasznosítás szervezésénél ezeket a szempontokat messzemenően figyelembe kell venni.

Az állatfajok, de még az állatfajon belül az egyes állatcsoportok legeltetése és legelőfű igénye között is különbségek tapasztalhatók. **A szarvasmarha** a nagylevelű, erőteljesen fejlődő, rendszerint lágynövényfajokat kedveli, melyek magassága eléri a 20-30 cm-t. Legelés közben a kemény, durva elfásodott növényeket kikerüli, nem legeli le. A szarvasmarha kíméletesen legel, nem rágja tovább a gyeplépcsőket.

A juhok a szárazabb, alföldi és hegyvidéki gyepterületek rövid növésű, aprócsenkeszes gyepeit is jól értékesítik. A juhok mozgékony ajkaikkal nagyon mélyen legelnek, ami káros lehet a gyeplépcsőkre. Ehhez hasonlóan a szárazabb fekvésű területek növényzetét **kedveli a ló is**, mivel ugyancsak elég mélyen legel. A sziklás, meredek domboldalak bokros területeit **kecskékkal**, míg a mély fekvésű zombékosodó területek gyeplépcsőjét a **sertésekkel** lehet megfelelően hasznosítani. **A liba legeltetése** nem megoldott, mert minden előforduló növényt – kivételesen lerág és így a gyep kipusztulhat.

A legeltetési idő a legeltetés megkezdésétől a befejezéséig, **160-240 napig** tart. A legeltetési idő alatt tehát azt az időszakot értjük, amikor az állatok takar-

mányigényét részben, vagy teljes egészében legelőről biztosítjuk. A tejelő teheneket általában 160-180 napig, május első napjától, október közepéig ajánlatos legeltetni, amikor biztonságos és megfelelő fűállományt tudunk részükre biztosítani. A kedvezőtlen időjárási-, talaj- és környezeti tényezők ez alatt az idő alatt nem befolyásolják károsan az állatok termelését. A húshasznosítású anyatehén és a juhtartás és legeltetés, illetve a növendék állatok legeltetése átlagosan 200-240 napig tart. Törekedni kell a minél hosszabb legeltetési idő kialakítására, természetesen az ésszerűség határain és a környezeti viszonyok lehetőségein belül.

A legelő állattartó képességét **legelőnapban**, vagy **legeltetési napban** fejezzük ki. Az állattartó képességet úgy határozzuk meg, hogy a legelő fűtermését (szakaszonként és növedékenként) és a legeltetett állatcsoport egy napi zöldfű igényét egymáshoz viszonyítjuk. Az állattartó képesség meghatározásánál mindenkor figyelemmel kell lenni a megfelelő arányokra, tehát a legelő fűterméséhez viszonyított optimális állatlétszámra. A termésmennyiséghez viszonyított kevés állattal, a legelő fűvel pazarlást végezhetünk, míg nagy állatlétszám legeltetése esetén a legelő túlterheléséről van szó.

A legelő állattartó képességének meghatározásához ismernünk kell a gyepterület egész évi zöldfűtermésének átlagos, **növédékenkénti megoszlását**.

Az első és második rotáció fűtermésének közel azonos alakulása csak abban az esetben érhető el, ha a legeltetést időben megkezdjük és az első rotáció idején a fűvet nem hagyjuk elöregedni. (Folytatjuk.)

PROF. DR. BARCSÁK ZOLTÁN

**A lektor megjegyzése: a kijuttatás során figyelembe kell venni a trágyázásra vonatkozó jogszabályokat.*

